

НОРМАТИВНО-ПРАВОВИЙ АСПЕКТ ПРОБЛЕМИ БЕЗПРИТУЛЬНОСТІ

Павлик Н.П.

Нормативно-правовий аспект проблеми безпритульності передбачає створення законодавчої бази для реалізації основних прав безпритульної дитини – прав на сім'ю та гідне життя, проголошених Конвенцією ООН про права дитини. Юридичне визначення категорії безпритульності дасть змогу встановити межі обов'язків відповідних органів охорони дитинства. Такі спроби відбулися на початку століття, коли 1-й з'їзд діячів дитячого суду визначив різні категорії безпритульності¹. В чинному міжнародному законодавстві (Конвенція про права дитини 1991 року) дано визначення поняття „діти вулиці”, головним критерієм якого є час перебування дитини на вулиці протягом доби. В українському законодавстві (Закон України “Про охорону дитинства”) дано визначення безпритульних дітей: безпритульні діти – це діти, які були покинуті батьками, самі залишили сім'ю або дитячі заклади, де вони виховувались, і не мають певного місця проживання.

Зазначається, що держава забезпечує право дитини на проживання в таких санітарно-гігієнічних та побутових умовах, що не завдають шкоди її “фізичному та розумовому розвитку”; держава здійснює захист дитини від усіх форм фізичного і психічного насильства, образи, недбалої і жорстокої поведінки з нею, експлуатації, включаючи сексуальні зловживання, у тому числі з боку батьків або осіб, які їх замінюють; держава через органи опіки і піклування, служби у справах неповнолітніх у порядку, встановленому законодавством, надає дитині та особам, які піклуються про неї, необхідну допомогу у запобіганні та виявленні випадків жорстокої поведінки з дитиною, передачі інформації про ці випадки для розгляду до відповідних уповноважених законом органів для проведення розслідування і вжиття заходів щодо припинення насильства; кожна дитина має право на проживання в сім'ї разом з батьками або в сім'ї одного з них та на піклування батьків; виховання в сім'ї є першоосновою розвитку особистості дитини.

Безпритульні діти в порядку, встановленому законом, тимчасово розміщуються у притулках для неповнолітніх служб у справах неповнолітніх, у яких створюються належні житлово-побутові умови та умови, спрямовані на забезпечення їх соціальної адаптації та підготовку до повернення у рідні сім'ї або передачі під опіку і піклування, надається правова, психологічна, медична та інша допомога таким дітям. Особи, винні у порушенні вимог законодавства про охорону дитинства, несуть цивільно-правову, адміністративну або кримінальну відповідальність відповідно до законів України (стаття 35). 18 березня 1998 року Указом Президента України №200/98 затверджено Комплексні заходи щодо профілактики бездоглядності та правопорушень серед дітей, їх соціальної реабілітації в суспільстві. Заходи передбачають розв'язання завдань:

- удосконалення нормативно-правової бази;
- підвищення ефективності діяльності суб'єктів державної системи соціально-правового захисту, створення умов для запобігання і реабілітації дезадаптованих дітей;
- створення науково-методичного, кадрового та інформаційного забезпечення.

Окремо слід виділити завдання розширювати мережу притулків для неповнолітніх відповідно до потреб регіонів².

Артюшкіна Л.М. та Паляничко А.О., виділяючи правовий аспект соціального сирітства зазначають, що це явище викликане дефіцитом суспільних і державних інститутів, які покликані забезпечувати дотримання основних прав і свобод дитини (стор. 10 зош.).

Проблема сьогоденного законодавства полягає в його декларативному характері (коли проголошують, але не перевіряють і не карають), і в його подрібненості (про необхідність створення єдиного, цілісного, повного Соціального Кодексу України зазначено в Указі Президента України від 24.05.2000 №717/2000 „Про основні напрямки соціальної політики на період до 2004 року”).

¹ Зінченко А. Безпритульність як соціальне явище // Соціальна політика і соціальна робота. – 1998. – №1-2. - С.78-86

² Артюшкіна Л.М. Проляничко А.О. Сирітство в Україні як соціально-педагогічна проблема. – Суми: СумДПУ, 2002. – С.6